

გაზეთის ფანი

გაზეთი: ერთი წლით — ექვსი მან., ნახევარი წლით — სამი მან., სამი თვით — ერთი მან., და ხუთმეტო შუაში, ერთი თვით — სამი ანაზი.

წერილები ამ დარსით უნდა გამოგზავნონ: В. Телавитъ, въ редакцію газеты „ПРОБА“.

ხელის მოწერა

თელისში: ბაჭყალის „წიგნების“ კანტორაში
შუთისში: ანტ. ლორთქიფანიძის ბიბლიოთეკაში.

გაზეთი შემდეგი დარსით უნდა დაიბაროს:
В. Телавитъ, въ вторую газету „ПРОБА“.

რედქცია: ძველი ინსტიტუტის ქუჩაზედ. სოლომონ მირიანაშვილის სახლებში.

კანტორა: ქვემო ბიბლიოთეკაში, სასახლის მივლანზე, შაბურდოვის სახლებში.

ზ ი ნ ა რ ს ი:

ს ა ქ ა რ თ ე ლ ი: სააღღრამო — წერილი ამ აზგებში — ლროების კორესპონდენცია: მუთაისიდან — რუსეთი: წერილი აზგებში — უცხო ქვეყნები: საფრანგეთი — ესპანია — ინგლისი — პორტუგალია — პარიზიდან — ნ. რევი მანსტადმანი:

დღესასწაულების გამო შეიღებო ნო. მერი გამოა თორმეტი პარიზს.

საქართველო

სააღღრამო.

მივიდა მიწურულში დიდ-მარხვას, ეს მარხვით მთავარი. მრი დღე და რჩება აღდგო მამდი, მხოლოდ რამდენიმე ხანი კიდევ და ჩვენ გვეღირება მიულოცოთ ერთმან ერთს ამბორებით: „ქრისტე აღდგა“! პირველი ქრისტიანებისათვის ეს დიდი საწინაშენლო და სანეტარო დღე იყო. ისინი ქრისტეს აღდგომას უმხერდნ სხვა თვალით, სხვა გარკნობით და სხვა იმედით. მათთვის აღდგარი ქრტი მოსაწაიებდა ამ სწავლის გამარჯვებას, რომლის წარმოამდგენელი იყო დიდებული მათი მომადვარი.

ქრისტიანები არ ეკუთვნოდნ მამონდელ საზოგადოებას. ისინი ძველი ცხოვრების წესს: მონაობას, გარყვნილობას, უთანასწორობას, ძალადობას ეურჩებოდნ და თავი გამოეტებულად ებრძოდნ. თვის ახალს სჯულსა და შეურყეველს სასოებას გარდა იმით არავითარი იარაღი არა ჰქონდნ. შევლა ეს ახალი მოქცეული ქრისტიანები უხარბო ხალხიდან იყვნენ. ისინი არ იყვნენ სიმდიდრის, პატარანი იმით არ სურვით უმაღლესი ადგილები საზოგადოებაში, როგორც მათს მოწინააღმდეგეებს. ამასთანავე, მათი რიცხვის სიმცირეს სრულიად უიმედო უნდა გაეხდა ისინი ყოველივე ბრძოლაზე წარმოუდგენლად უძლიერეს მტერთან. მაგრამ კაცი აღქუთვით ქეშმარიტების აზრებით და უმარცხებელიაის სძლევს ყოველს გარემოებას, ყოველს დამბრკოლებას, თუ წინამძღვრათ ენერგია და მტკიცე პატიოსანი მიზანი გაიკეთა.

სხვა და სხვა დამარჯული და დამონებული ხალხის მავალითები ნათლათ გვიმტკიცებენ, თორის მოქედია თვის სიმართლენ და რწმუნება და გამარჯვების იმედი. ამისთანა შემთხვევებს ათასობით ებოიენით ჩვენ კერძო პირების ცხოვრებაშიაც:

ისეთი საწამლავი არ არის, რომლის საწინააღმდეგოც არ მოიწახებოდეს, მაგრამ ამას გამოცნობა უნდა. აღდგომა ქრისტიანი ნიშნავს თავის რწმუნების, თავის სიკოცლის და სასოების გამარჯვებას. ცხადი უნდა იყოს, რომ ქრისტიანი, ნამეტურ

პირველს საუტურებში, საცა შეხებდებოდა მგორეს თავის თანამგობრებს, სიხარულითა და აღტაცებით საესე მიაგებებდა „ქრისტე აღდგა“. და მათგან წარმოთქმულს ამ სიტყვებს ღრმა აზრიც ჰქონდა.

აღდგომა გვიტენდება, გაზაფხული დიდი ხანია უნდა დამდგარიყო ამ ჩვენს კეთილ პაიანს ქვეყანაში, მაგრამ წრეიდნლო. ტაროსმა საქვე გავიჭირევა...

თქვენი მტერია, რამდენი საპატიო კაცი ამ დაუბოლოებელმა და სასტკმა ზამთარმა შეაწინა. ზოგიერთი სასო-წარკვეთილებას მიეცენ, ჰეიკობენ, რომ ეს სულ იმ კარბადინის ბრალია, რომლის გამოსვლამ ისე გამოატყვეტინა ყურები ჩვენს საზოგადოებას. ხაქართველოს განათლება, მისი გარევა ევროპიულ ხალხის დასში უთუოდ გარეგანი ნიშნებით უნდა დაიწყოს; ი იმისთვის გურ ჩვენ მოგვეყვანი სუსხანრი, სასტკი ზამთარი, და შემდეგისათვის კიდევ გარა რამეგესაც დაინახეთო, და რბისლუ-რათ მუუბნებოდა ერთი ნაცნობი კაცი — „მართალია“ — „შეკადრე“ — განათლება გარეგან ნიშნებით იწყება, მაგრამ ბუნების მოვლინებანი კაცთ ხელში არ არის, და მათ სადამე უწევანდელი ზამთრის საქართველოს გადასვაფერებასთან შეკეშირებაც უსაფუძვლო გახლავს“ მეთქი.

ამაზედ დარბისებომა ჩემმა ნაცნობმა ისეთი საფუძვლიანი დამტკიცებნი წარმომიდგინა, რომ ზამთარი სწორეთ ახალი ცხოვრებაში შესვლის დასაწყისია ჩვენთვისა, რომ კინამ დავეთანხმე. ამ დროს ბიჭმა — აშენოს ლმერთმა მისი ოჯახი — გავითი შემომიტანა. შიგ ვეკითხე, რომ მეურობის თულის ქვეყნებშია, მავალითერბ იტალიაში, დიდი ზამთარი არისო და თითონ მეზუვის მთა — მეზუვის მთა, მოწყალე, ხელწიფიერო, მოფარულია თოვლითო. იქაც ხომ სასტკი ზამთრის გავლენის შიში არ არი, მაგრამ ხედაეთ რა აშგებია მეთქი, ეუპასუხე ჩემს მოპუსაიფებს. შემდეგ ჩვენ გადავიდით სხვა საგნებზედ:

W.

წერილი აზგები

— მორიდგან სწერენ გავთოს „კავკასს“, რომ ახალციხიდან ბორჯომამდის ქვეყნილი გზის გაკეთება გარდაწყვეტილიაო. მუშაობა ამ წელსეე უნდა დაიწყოს და სამი წლის განმავლობაში უნდა გათავდესო. ხარჯათ დანიშნულია 300 ათასი მანეთი; მკაყარლი გზების გამარჯვლება მაგრამ საჭიროა და სასიამო ჩვეთოვს, მაგრამ კიდევ უფრო სასიამო ის არის, რომ ეს გზა ისე უნდა გაკეთონო, რომ რკინის გზისათვისაც გამოსადგვი იყოსო. ჰორხესონდენტი ამბობს, რომ ამ მომავალი რკინის გზის პროექტი, როგორც შეიქუტევი, ძალიან კარგად არის შედგენილი, ასე რომ თითო

ეკრტი 39 ათას მანეთად თუ დაჯდება, მტერ არაო. ცხრა-მუხიდან (მისილოცი) ბორჯომამდის მტკეარხედ მარტო ორი დიდი ხიდი იქნებო.

— იმავე გავთოს სწერენ ბიჭინტის მავრიდან, რომ სოფ. შირინცხს ერთი ეგრსტის სიგრძე და თითქმის ნახევარი ეგრსტის სიგრძე ზღვის კიდე ჩაქცულია და დამსკდარა. მიწის ნაბძარი განთ ზოგან ერთი ალაბი იქნება და ზოგან ალაბ ნახევარი და ამოცნებულიაო წყლით, რომელიც ზღვისსკერ მიდისო. უთუოდ მიწას ქვეშ ტბა ყოფილა.

— საოფლო გავთოს „შეუტყვი“, რომ ძიხვიში თითქმის მთელი სოფლის ახ. შენის საფლისო მამულეტი ერთი ეკარის ჩუგდაა ხელში. მთელს საქართველოში ძალიან გაზვიერებულია, რომ ადგილ-მამული, როგორც თავდაზნაურობის ისე გლეხობის, ეკარების ხელში გადადის. თუ ეს თავდაზნებრი და სხვა ღონისძიებით (სასოფლო ბანკების, სამეურნო შკოლების გაკეთებით) არ შეგჩერეთ, ერთ მშვენიერ დღეს ჩვენს თავს გადაატყვებულად დავინახეთ და ჩვენს სამკიდრო მამულეებს — ეკარების და ფულით მდიდარი უცხო ქვეყნებების ხელში.

— იმავე გავთოს გაუგონია, რომ ს. შილდის ბანკის გაკეთებას აპირებენ.

— იმავე გავთოსთვის უაზობათ, რომ მიკრის ხეობაში თვის საშიოდ წლის წინათ გარდალუყვეტია, რომ დღვის ამს იქით ძველებური ტირილი აღარ უნდა იყოსო. მაგრამ ამას კი არ ვეატყობინებს გავთო, ასირულეს ეს თავისი გადაწყვეტილება, თუ არა. რაც უნდა იყოს, ეს აზამევი სწორედ საშავალითა და ჰლიან უნდა გვეკირადეს, რომ ჩვენი თავად აზნაურება ჯერ ეკრ მიმხედარა ამას.

— ამ თვის ოცდა ერთს ოძისის მესხებელ-შემწახეცლს კასას დალუყვა თვისი ოპერაციები. მათებში გვატყობინებენ, რომ ამ კასასში ჯერ ჯერობით ას ოცდაათი წევრი და ორი ათას ხუთასი მანეთი თავნი არისო.

— ბ. რება დღეს მთისისში თითქმის დილიდამ დაღამებამდის სულ ითავა. მთები მეორედ დღესაც მზის გადახრამდის უთოვლით დაფარული იყენენ. მკითხველებმა იციან, რომ ამ გვარი ზამთრის მგავის გაზაფხული მარტო ჩვენ არ გეწევია. ასე რომ არ ყოფილიყო, უთუოდ ძალიან გული დაგწყებოდა.

„ღრომის“ კორესპონდენცია

შუთისი, 20 მარტი 1874 წ.

ბი რა გავიგონე მე დღეს ერთის ჩემის ნაცნობის გან:

ამ თვის 19-ს, შუთისისში, სახელმწიფო სახლში, იყო რჩევა შუთისის საშოქალაქო დეპუტატებისა, რადგანაც ეს რჩევა ბევრის მხრით შესანიშნავი დარჩა და ჩემზედ დიდი შთაბეჭდილება იქონია, მე მსურს განუზახო სახელებს ეს აზგები, რაც მოხდა ამ რჩევაში და რისაც მომლოდინე, სწორე მოგახსენოთ, არ ვიყავი. პირველათ როცა შევედი ზალაში, საშინლათ გამოაცა იმ შემთხვევაში, რომ აქ თავი მოეყარათ, დეპუტატების სარჩევით, უმეტეს ნაწილს ქალაქის მკხოვრებლებს და არა იმ პირებს, რომელთაგანაც მოველოდით, რომ ქალაქის სასარგებლოთ იტყოდნენ რასმეც, ესე იგი უფალი ჩინაუნეკები სრულებით თითქმის არ იყენენ, სადაც მომლოდინე-მომლოდინე იყენენ:

მაგრამ ამ ხალხმა იმისთანა ენერგიული ძალა გამოიჩინა, რომ თითქმის ყველანი კარში გამოქელას აპირებდნენ და ცოცა გაუწა კენჭა ალარა ჰყარეს. მიზეზი ამის იყო შემდეგი: რადგანაც კანონის ძალით პირველათ, კენჭის ყრამდის, ქალაქმა თავის საქარობაზედ უნდა ილაპარაკოს, ამისთვის ერთმა წვეთავანამ, ესე იგი თ. ანტონ ლორთქიფანიძემ, განაცხადა წინაშე პრედსედატლისა საზოგადოების სურვილი, რომ ჯერ თავის საქარობაზედ უნდა მოვილაპარაკოთ და მერმე კენჭა ეყაროთო. ამაზედ პრედსედატელმა ბძანა, რომ ჯერ კენჭა ჰყარეთ და მერმე საქარობაზედ ილაპარაკეთო. შემდეგ; როდესაც უფლოდ ლორთქიფანიძემ განმეორა თავისი თხოვნა, მაშინ პრედსედატელმა უბძანა ლორთქიფანიძეს, დასწეროს ქალაქზედ რაზედ სურს მას მოლაპარაკება. ანტონ ლორთქიფანიძემ აილა ქალაქი და დასწერა საგანი, რომელზედაც უნდა ყოფილიყო მოლაპარაკება. ეს საგანი იყო: რაში მდგომარეობს მოვალოდა დეპუტატებისა წინაშე იმ პირთა და ქალაქისა, რომელნიც იჩინებენ მათ პრედსედატელმა რომ წაიკითხა ეს საგანი, გაცინა, ეს რადგან იყოთო მანა არ იციან ამით, რა მოვლეობა აქვთ დეპუტატებს და რისთვის იჩინებენ მათ, ამაზედ რალა მოლაპარაკება უნდა იყოს. იციო? მიუბრუნდა ანტონ ლორთქიფანიძემ ხალხს, რა მოვლეობა აქვთ დეპუტატებს თქვენ წინაშე? არა! არა! ერთ ხნათ შემძახა ყველამ. დეპუტატები არიან, დაიწყო ანტონ ლორთქიფანიძემ, ჩვენი, ესე იგი ქალაქის მოურავები; და ჩვენ (მოქალაქეები) მათი ბატონები. ჩვენ ჩავებრეთ მათ ჩვენი ქალაქის შემოსავალი და გასავალი. მხლა ჩვენ ანგარიში უნდა მოგვეკენ იმით, რა დავერჩა ჩვენ და ან რაში მოიხმარებს მათ ქალაქის შემოსავალი. მინამ ესენი (დეპუტატები) არ მოგვეცემენ ჩვენ ქალაქის ანგარიშს, ჩვენ ახალს არავის არ ამოვიჩინეთ, იმტომ რომ ჩვენ ვეუბნენ-

ბიან, თქვენ ახალი მოურავები ამორჩივითა და ეს ძელი მოურავები თქვენს ახალ მოურავებს ანგარიშს მიაცემენო. შინა ეს სახელს ელიანი და კანონიერი თქმა არის! სთქვა ანტონ ლორთქიფანიძემ: საკვირველია, ჩვენ შემოსავალზედ მოურავები ერთმანეთს ანგარიშს აძლევენ და ჩვენ კი არა ფერი არ ფიცითო. ამის შემდეგ პრესდენტული მანქანის თაის აზრზედ დადგა და მანა ჯერ კენჭის ყრა, ანტონ ლორთქიფანიძე წამოადგა და თქვა: მე ჩემს მხრით ამ პირობით კენჭის ყრა არა მსურსო და გამოვიწია კარებისაკენ. იმას ვაპყა ერთდ მთელი დებუტატობა და მისძახობა: თუ შენ არ ჩინდა, არც ჩვენ გინდა! შემდეგ, როგორც იყო, ისევ იმანზედ გადაწყვიტეს, რომ ჯერ კენჭი პარონ და შემდეგ საჭიროებზედ მოილაპარაკონ. დიწყა კენჭის ყრა. მართებულმა დებუტატთ ამორჩივს ანტონ ლორთქიფანიძე (200 კენჭისგან 172 თეთრი მოუვიცა და 28 უმადო კენჭი) შევლამ იქვე მიულოცა. ამბობდნენ, რომ ეს დარჩენილ დებუტატთა, მაგრამ ვინ იცის! ამას ვარდა კიდევ არის სამი დებუტატის კანდიდატი, იქნება იმათგან იქნეს ვინმე, ვინაო.

შემდგომ ამის იქვე შევიტყე, რომ მუთისის ქალაქჰქონია თითქმის 80,000 მანეთამდის შემოსავალი. ეს რომ ვაივებ, საშინლად გამოვირდა, ვამბობდი ჩემ გუნდებში: „შეხედეთ მუთისის რა რიგია ტირილი, რომ არაფერი არა მაქვსო, დავიღუბე, დავღალახელი! განა 80,000 მანეთი შემოსავალი სიგლახაქის ნიშნა? შთი მიზანით, ემბლი ჩემ გუნდებში: ბევრ ქალაქს აქვს რუსეთში ამისთანა შემოსავალი? მაგრამ, არა, მე ვიცი მუთისში ზოგიერთი ურიები, რომელნიც მისდღეს დამღობელი და წუწიანი ახალუბნით დაიან და დანაწილებენ, მაგრამ შემდგომთ კი მიიღონ სიღარიბე უკლიათ რა, სწორეთ მუთისისაკ ამათგან მიუღია მაგალითი. როგორ არ სცხენიან ქალაქ მეთქი, ემბლი ჩემ გუნდებში, 80,000 მანეთი შემოსავალი აქვს და თითონ კი ტილახში და ქაშაშია. მაცეტროტრუარზედ შინით ვერ ვაივებს, რომ ფხვი არ მოიტეხოს. არა, რისთვის უნდა, ნეტავი ვიცი, ადენი შემოსავალი, რატომ არ მოიხმარს, როგორც რიგია? ამაგს რომ ვეფიქრობდი, ერთ ჩემ მეგობარს წაეწყვი, რას ფიქრობ? შეითხ იმან. მე უთხარი საგანა ჩემის ფიქრებისა. პერი პაია! მაკენებით მიიხრა იმან. ამ სიტყვამ ვამაშტრია, რას ვამტრუებულხარო, მიიხრა კიდევ ჩემმა მეგობარმა, ძმაო, შენ გვიყრის 80,000 მანეთი შემოსავალი? შე დლოცილო ისიც ეითხებ, ვასავალი რამდენია. ამა პატარა ხანს მოითმინე, ვაივებ, რომ ქალაქი ვაიცი აქვსო, და თითონ მიბრუნდა იქ, სკე კენჭის ყრა იყო, და დანაწილ ერთ ძელ დებუტატთან ლაპარაკი. მე ბევრი ვინანე ამის შემდეგ, რომ მუთისის ვე-აყვედურებოდა, და უცხე გამოვეცემა აზრი. ამასთანავე შევიტყე, რომ ვითომ მუთისის ქალაქი ხარჯადეს რადე სხვა და სხვა საჭიროებებზედ წელიწადში 28,000 მანეთს, შე დლოცილო ქემთისო, თუ კი სხვა და სხვა საჭიროებისთვის 28,000 მანეთს ხარჯავ, არ ვირჩენია, ჯერ ტილახიანი ქუჩები ვაკეთო, ბუღლები ამოწმინდა, რომ მაყაყებმა მოსვენება მოგვეცნ, ტროტუარი ვაკეთო, რომ კაცმა ფეხები არ მომტყროს? ამა-საშაშა კენჭის ყრა-ც ვაივებ, საზოგადოებამ სთხოვა პრესდენტულს, რომ გუბერნატორს წარუდგინოს შემდეგი საჭიროება ქალაქისა 1) როგორც სხნს, ქალაქი აძლევს ჯამაგარს 1,200 მანეთს ერთს ცალკე

დაქირავებულს ანუ გოტს, და რადგანაც ჩვენთვის ადვილია საჭირო არ არისო და ადვილად სხელი გააგონათაც გეგჯავრებოთ, ვინაო, რომ ის დღეც კი დღის ერთ ქალაქს სარჯელ ნულარ იქნებო. და 2) ვაივებს სხვა, რომ ქალაქის ქუჩები ჩვენე ვაყვეთოთო, რადგანაც უფალობდ-რადგანაც ირთხ 5000 მანეთს და 500 მანეთისა აზრს აქვსო. პრესდენტული შეპირდა, რომ წარადგენს მათს თხოვნას გუბერნატორთან.

დამბერი თემანოვი.

რუსეთი

— მოსკოვის უწყებებო გაცნობენ, რომ ამ წლის განმავლობაში ამ მომავალი წლის დამდგეს ჩრდილოთს სიმბირზედ ახალი სამაჯულელების წესდება უნდა განაგრკლონ. მომარგებელი მოსაპართელები იქაც მმართველობისგან დანიშნული უნდა იქნენ, რაგორც დასავლეთა რუსეთის გუბერნიებში და ჩვენშია.

— სახლობა განათლების სამინისტროში შეუღენით უნივერსიტეტებს ახალი წესდება. ეს ახალი წესდება ძეკლისგან იმ სტატიებით განსხვავდება, რომელიც მსაწავლებლების უნივერსიტეტებში მიიღეს, ცალიერი კათედრების დაქურას და მტულენტების შრომის მომატებას შეეხებო.

— პეტერბურგში ვაპოუც ვაით ახლად გამოგონებელი სტამბის აწყობი მაშინის, მუშობა, რომელიც ძლიერ კარგი გამოადგარა. თუ მართლა ეს მაშინა ისე კარგია, რომ არა ვითარი დამბრკობა არ შეეცხედა იმის ვაერკლებმა, ძლიერ დიდი ხელის გამოყობი იქნება მომარობისათვის.

— მით რუს ტუნტროლაც გამოუგონა ბა-ლახებისგან ქალაქის კეთება. ეს ქალაქი და თურქე არაფერი არ დაუეცრება. ბამბისა და ტილოს ქალაქის. ეს გამოგონება შეგვეწყვა არა თუ მარტო მომარობის ვაერკლებმა, ეს ბერს სხვა და სხვა ვაითყოფობას შეამეცხედა. მინ იცის, რამდენი ვაითყოფობა ჩნდებოდა აქამდის ძეკლო დამალი ტილოსა და ბამბეულის ნეთეების გადატან-გადმოტანით და იმათგან საქალაქე ცომის მხედებაში.

— ბაშეთა პეტერბურგის უწყებებო აი რას ამაბას ახალი სამხედრო წესდების ვაე-ღენზედ. უიქველი იყო, რომ ახალი სამხედრო წესდების გამოცემის შემდეგ წინანდელზედ უფრო წარმატება მიეცებოდა ხალხში წერა-კითხვის ვაერკლებმა. ეს იმდენი ცოტ-ცოტად ვეისრულდება, რამდენათაც შეგვიტყია კორკსიზონდენციებისგან. მი რს სწერს ღებორსაჩის სახლობა სასწავლებელის მზრუნველი პეტერბურგის წერა-კითხვის ვამერკლებელს კაბიტეტს: ხუთი წელიწადია, რაც დუბოსსარის ქალაქში სახლობა სასწავლებელი არსებობს; მაგრამ ამ უქანასწულ დრომდის ვერასდროს ვერ დევაჯერე ვღენებში, რომ იმათ თაიანი შეიღები შკოლაში სასწავლებელად ვაეგზანეთ. მოაწველეთ რიცივი ძლი-ძლი-გობით საშოც-მდის ავიდა, და აქედანც ნახეარი ეკლესიებში მოსამსახურეთა და სალ-

დაღების შეიღები იყენო. აქ ვერავე მდგომარებაში იყენ სხვა ამ ქალაქის მახლობლად მდებარე სოფლების შკოლები, მთელს ზამთარში თხუთმეტი ყმაწვილი თუ დალიდა თითო შკოლაში, დიდი იქნება. მაგრამ რა რომ ახალი სამხედრო კანონები გამოიცა, შკოლის მდგომარება შეიცვალა: ეხლა თხუთმეტის მგერე საშოლა ათამდე მოსწავლე იკრიბება თითოეულს შკოლაში და დუბოსსარისში ოთხშოლა ათი. ამას ვარდა მრავალი ატკობინებს შკოლის უფროსებს, რომ ამ ცოტას ხანში ჩემს შეიღს შკოლაში გამოეგზანეთო.

უცხო ქვეყნები

საზარანეთი.

საფრანგეთის ნაციონალურ მრებას სულ ერთი და იგივე სანხებარი და საშფოთო საქმე აქვს. რუსუბლივც, თუ მონარხია? ხალხის თავის უფლების დაარსება, თუ რომელმე პრინციპისათვის ფეშქაშად მირთმევა საფრანგეთისა, აი სავანი ჩხუბისა.

„რაპელში“ დამეკლილი ახალი ძალედონილგან წიგნი რომ შორის მდგომარებაზედ. იწერებინა, რომ რომ შორის ბერი მეგობარი და ნაცნობი შეხედა კუმულზედ, მასა-ეით დასჯალი მმართველობისგან. სხვათა შორის მან ნახა პასკალ ბრუსეს, თავის თანამშრომელი „მარსელიზში“. ბრუსესიმ წამს უთავაზა რომ შორის ნახეარი ალავი მიწისგან ვაკეთებულს ქაშა. იქ სხვა შე-ნობა არ არის. მაგრამ ერთი საწყენი საქმე მოხდა: როდესაც დასჯილების ისას კითხულობდნენ, იმ დროს თორმე რომ შორის არ დასწრებია იქ. მეორე დღეს მოვიდა ორი სალდოთი, მივიდა ბრუსესთან და სთქვა ერთმა იმათგანმა: „რო შორის“ წამოდიო ჩვენთან. მიქენ უნდა დაჯდო საყრობი-ღეში, რადგანაც გუშინ სირს კითხუებდ არ გამოცხადდით? ბრუსესი ძალიან ააღელვა თურქემ ამ კაცების ხმს და პირ და პირ გამოსთქვა თავის აზრი ამ ნაირ უსინდისო საქციელზე, რომლისთვის ისიც ოთხი დღით ჩასეც სატუსალაში.

მინ წინეთ იცნობდა რომ შორის, ამბობენ, რომ ის ისეთივე მხელი გონებისა და ვასამოარ კვიანად დარჩენილა. მაგრამ ტანჯვის, რომელიც ყოველთვის შეეკვირებოდა დაქურასთან, ავადყოფილას და თავის შეიღების მომარების მწუხარების დამწენით მის სახეზედ დიდი ვანსაცდელის ნიშნი. მისა ვაითობებია, თკალები, რომ მელეო წინეთ საკვირეოდ უფარებდნენ, დღეს ამბობულან და კიდევ უფრო ნაფარდნილან. რომ შორის მხოლოდ მაშინა საცენობი, როცა ლაპარაკობს. მაშინ კი ისე ცხრეულდება და ემზავებსა უწინდელს „ლანტერნის“ რედაქტორს.

ბონაპარტის ვანეთები ძალიან ლანძღავდენ მონუტეებულს ბიზოს, იმისთვის რომ ნაპოლეონის ქებაზედ არ დათანხმდა მლი-ვიეს წარმოსათქმელ საკადემიო სიტყვაში. მისინ ამბობდნენ, რომ ბიზო წყალმობით არის ავსებული იმპერატორისგან და ცხლა უმადურობით იხსნიდა. ბიზოს შეიღისთვის კი, მართალია, ცხუქებია ნაპოლეონს 40,000 შრანკი, მაგრამ ეს მაგას დღემდის არ სკოდნებია. მაგრამ თუ არა ეს სისრცობა საქმე, ბიზომ მაშინვე ვაგზანა ბანკში 90,000

შრანკი, რომელიც შედგენდა მისი დანაშაულს თანესაც და საგრეველს. ბიზომ სთხოვა ბანკს, რომ ამ ფულების ბილეთი ვაგზანეს ნაპოლეონის ქერავს, იმპერატორაც შეგვენას. შეიღს კი ამის მეტი არა უთხრა რა: ვადავგვარდით ქეშა-რტათო.

მსანია.

სერანოს ჯარსა და მარლისტეტს შუადწეული ომის ამავი ვერ არ ვიცით ვადწეულად. დევემა კი ვაცნობებს, რომ რესპუბლიკის ვარს ძალიან შეუფერობია დან მარლისის არმია. მაგრამ სრულს ვამარჯებებს კი არ იწერებინა.

ზარიბალდის წიგნი მოსვლია ამას წინეთ, მატელარისგან, რომლითაც სთხოვდა ამ დუდალავხალხის თავისუფლების დამეკველს მსანიაში მისვლას. ზარიბალდის სადმე საომარად ვაგზანებოდა იმს ნიშნებს, რომ ორმოცე, ორმოცედა ათი დარჩეული სომხისა და პატონების მემარბი ვამეკვებოდა. მაგრამ სერანოს ისეთი პირობები ჩაერთო ამ თხოვნაში, რომ ზარიბალდი უფრო შეუთვალა.

ინგლისი

ზოლსტონის სამინისტროს ვამოცილისათანე ვამოცილა თეატრის ცენზურის უფროსები. მაშინ თეატრის იჯარაბრებმა თხოვეს ახლს მმართველობასთან, რომ მთ მიცემოდთ ნება იმ პიესების წარმოდგენისა, რომელიც წინეთ აღკრძალული იყო, როგორც საზოგადოებრივების შემეგინებელი.

თეატრის მთავრობამ უფრო უთხრა ამ თხოვნას. შესანიშნავია, რომ ინგლისში ცენზურა მარტო თეატრშია დარჩენილი. იქ შეიძლება უსასტიცესად ილაპარაკოთ ყოველ საქმეზედ, ყოველ მოვინებზედ, ილაპარაკოთ მთელს სახელმწიფო საზოგადოებზედ, თვით უპირველეს პირზედ სახელმწიფოში, ინგლისის ვედოფაულზედ, და ამისთვის არ დასჯიან. მაგრამ საცო თეატრში ისეთი სიტყვები იქნება წარმოთქმული რომელიც სასირცხო ვასაგონია ახალგაზრდა ქალისთვის, ამას კი დღეს საზოგადოება და უნიშნავს დარაჯეს.

ნაკრები

— საფრანგეთსა და ინგლისს შუა ზღვს ქვეშ დიდ ვერება უნდა ვაკეთონ და იმა-ში რკინის გზა უნდა ვაიყვანონ. ვერებათ სიგით ოცდა თოთხმეტი ვერსტი იქნება და ცვეხლის-ეტლი საფრანგეთიდან ინგლისამდის ნახევარს საათს მივა, ვამოაუგარი-შეხვათ, რომ ამ საკვირეული გზის ვაკეთებას ხუთი წელიწადი მოუღებდა და საშოც-მდლი ორნი მანეთი თეთრი ფული. შკოლ-წადლი შეიღ მიიღოონს ნაღდ შემოსავალი-კლიან.

— მით უბრალო ავსტრალიელ მუშა მიუგენია ერთი წამლისათვის. ის ვეგრჩენს რომ ვესაც ყოველ სჭირს, იმან ერთ შუთათა-ნა სტაქნს წყალში ოთხი წეთი ვაგირდელ წყლი უნდა ვაეროინ და დლიონო. ამა წყილებს უჭრო ნაკლები უნდა ასეთო (ზოგირდის წყალი აფთიქაქში ისყიდება

— ბორნოს კუნძულზე (ინდოეთის მახლობლად) ერთი გვირგვინი უპროვინციათა, რომლის მსგავსი თურმე სხვა მახლობელ კუნძულზედაც და სამხრეთის ამერიკაშიაც არის. ეს ცხოველები კაცისათვის იარაღად და მისი და სხვა მისი ერთ ალბანევი იქნებანო. ისინი არაერთხელ სადგურს არ იშენებენო, ოჯახობა არ იციან, ცალკე ცხოვრობენ, ძინავთ კლდის ქვაბებში და ხეებზე, სქამრა გველებს, მწერებს, ჭინჭელის კვერცხებს და ხანდახან ციხეებშიც. ახლ მომზადდება და არც სხვა მათი მოხმარება შეუძლებელია ისეთი ხეობა და ყვირილი თურმე სულ კაცის ლაპარაკს ვაგს და სახეს სულ კაცისა ვეზავსება თურმე, ერთი სიტყვით პატარა ველურა კაცები არიანო.

— შირა იტალიელი, ძანტარინი, მისულა ლინის ქალაქში (პერუს რესპუბლიკაში, ამერიკაში) და თან 200 მანდრელო თუთიყუშები მისუენანა. რამდენიმე წელწადა თურმე, რომ ეს კაცი ასწავლის ამ თუთიყუშებს და როგორც იქნა უსწავლებია მათთვის ორი ოპერა „სიმონბეულა“ და „ნორმა“. ამ მფრინველების წარმოსადგენად გაკეთებულ აქვს თურმე პატარა თეატრის სცენა შესაფერი დეკორაციებით. თითოეული თუთიყუში მშენებრად ასრულებდა თავის როლს. თითონ ძანტარინი თუთიყუშების სიმღერას ფორტებთან თამაშს აკონტროლებდა. ამბობენ, რომ პირველი წარმოდგენა ძლიერ მოწონათო. ძანტარინი თავის მომღერალებით თურმე მერაპაში გამოგზავრებას ეპირება.

— ამას წინათ ნაპოლონ მესამის დროს პარიჟში ერთი ამერიკელი ბანკირი მოსულა და დაუხმავს, რომ ევროპელები ორდენებსა და ვარსკვლავებს იციდებენ, თითონაც დიდი უშველემლო ვარსკვლავი გაკეთებინა, ბრილიანტებითა და მარგალიტებით შემკული, და გულზედ მიეკრა და ამასთან წითელი ღვარამებიანი ცისფერა ღვინო მარლივი გარდვიდა და ამგვარად სასახლეში ბაზზედ დასწრებია. ნაპოლონს შეეწინა ეს საკვირველი სამკაული, მისულყოფა და ვითხა:

შირი ეს მიმხანეთ, რომელი წმინდის ორდენია ეს თქვენი ორდენი?
 „ეს ორდენი, თქვენო დიდებულბე, ჩემი საკუთარი ღირსებისა და პატივის ორდენია!“ მასუხა თურმე ამაჟმა ამერიკელმა.

ერთ პოლშელ ინჟინერს გამოუვარია თოფი, რომელიც 15 სეკუნდს 15 ჯერ გავარდება. იმას მიუწოდებია საფრანგეთის მმართველობისთვის თავის გამოგონება.

ლონდონში ერთი ახირებული პრაქტისი ატყდა. შირი თეატრში ორი აქტორის იყო, და თითოეულს ამათვანს თავის მოხმარება და თაყვანის მკემლები გაწერდათ. ეს პარტიები ძალიან მტკნარდებდნენ თურმე ერთმანეთსა და ბოლოს მგობარაი ქალები კი წაწილებს ერთი მერის!

შური და მტრობა თან და თან ძლიერდებოდა. უკანასკნელად ერთმა პარტიამ მოსიყდა თორმეტობე კაცი და ყოველ წარმოდგენაზედ დასომდა სხვა დასხვა ალაგს თეატრში. გამოვიდა და თუ არა სცენაზედ მათი საშუალები მომღერალი ქალი, მაშინვე ერთი სტენა და შუშ — სახელი შეუკნობდა. შირი ხელს სარალო აქტორის ატრებული ვიქცა სცენად ამ ნაირი გალანდისგამო. ბოლოს დროს მორე პარტიამ შეიტყო და ამ ნაირი საჩივარი შეატრინა და ამ ნაირი საჩივარი შეატრინა. შირი ხელს სარალო აქტორის ატრებული ვიქცა სცენად ამ ნაირი გალანდისგამო. ბოლოს დროს მორე პარტიამ შეიტყო და ამ ნაირი საჩივარი შეატრინა და ამ ნაირი საჩივარი შეატრინა.

შირი ხელს სარალო აქტორის ატრებული ვიქცა სცენად ამ ნაირი გალანდისგამო. ბოლოს დროს მორე პარტიამ შეიტყო და ამ ნაირი საჩივარი შეატრინა და ამ ნაირი საჩივარი შეატრინა. შირი ხელს სარალო აქტორის ატრებული ვიქცა სცენად ამ ნაირი გალანდისგამო. ბოლოს დროს მორე პარტიამ შეიტყო და ამ ნაირი საჩივარი შეატრინა და ამ ნაირი საჩივარი შეატრინა.

შიდე მორე ახირებული საქე. მოსამართლეს გაუჩინა დედის საქე, მელეულე არიან ორი ყმაწვილი, ერთი თოთხვების წლისა და მორე თორმეტისა.

დამნაშავეთ საქმედ იჯლა ჯეროდ მოარის ბერს, რომელსაც ახრადებდნენ თავის თორმეტი წლის ამხანაგის დაქარას დუელიში.

შაქვილები არიან შკალის შვირდები. ამ შკალაში გასაცრდა გახსნილი თორმე თავის პატივის დაცვა და კაცობრივი სიხების დაუმცირებლობის მიმართულება. დუელის მიზნით ჰყოფილიყო ერთი რაღაც უმჯავსო მხატვრობა, რომელიც დაეტება სიგრივე ბერზედ. ეს უკანასკნელი გავაგრძობული ამხანაგად, დეხია მხატვრობა და თორმეტის წლის მხატვარი ამხანაგი გამოეხმო „დასაზავებლად იარაღით“. სიგრივე გაჰყოფიდა და სეკუნდებთან ჰყოფილან ორი ათი წლის ბავშვები. შირი ამავანე კიდევაც გამოცდილია ჰყოფილა ამ გვირ საქმეებში.

წინააღმდეგებს იარაღთ ტამაჩა უხმარათ. დუელში ბერს დაუჭრია სიგრივე, მაგრამ მსუბუქათ.

საინტერესო საყურებელი იყო თურმე ეს პრაქტისი. ზალა საზოგადოებით გაიქცა და აღრიდნენ. დამნაშავეთ ალაგს ზის თოთხვები წლის ბრადებულნი. მოწვევის ლოკაში სხედან ბავშვები, რომელთაც დიდი კმაყოფილება ეტყობათ სახეზედ, რომ იმთა როგორც დიდებს ისე ეყურებიან. მერის მხრით ბრძანად დამსხდარი მოსამართლეები თავის მანტებში განხეული და პარტიებით და აქით საზოგადოება, რომელიც სიცილს ძლიერ ეკავებს. მორე წლოვანი მოწვევი დიდის ღირსებით და სიმშვიდით მიეწინებდნენ, როგორც იყო საქე. მოსამართლის კითხვებზედ აი რას ამბობს ერთი ათი წლის ბავშვი: „ჩვენ ყველას გეცნობდა, რომ ჩხუბი უნდა გათავებულყოფი იყო, როგორც შეფერის ჯენტლმენებს. (საბატო კაცებს). წინააღმდეგები 16 ნაბიჯზედ იყვნენ დაყენებული, საგანგებოთ ამ შემთხვევისთვის ჩასმული პატივების ძირს. ტამაჩებზედ გავარდა ნიშნების თანავე სეკუნდებისგან. „შირი“, „ორი“, „სამიო“ რომ დიდხანა სეკუნდებზედ და გაქეჩა ხელსახოცი, მაშინ ორივე მოპირდაპირე ერთ დროს ესრად დიდს ერთმანეთს. შელოფერა წესიერად და თანხმით პატრონებისა მოეხდინებენ.“

ნათუკმა მოსამართლეებმა გამართლეს მელეულები და ჩეულებსამებრ ინგლისისა მსაჯულო-უხუცესმა მტრე მამობრივი და რიგება მისცა გამართლებულს, მაგრამ ერთი სიტყვაც არ წამოტყდნია იმხანად, რომ ამისთანა საქმე, ნამტრე ბავშვებისგან, სასაცილო და საშფოთარია.

დღემდის ახალი დაბარობილი პრაიონციებზედ ამ პრუსიის ხელმწიფის სამასხურში ერთი კაცის მტრე არ შესულა. 30 მარტს პრუსიის მემკვიდრეს მივილა ძარღვინდელი, რომელიც თორმეტი წლისა

წინათში. მსპირიველია თურმე ძელსა ლორენიდან იმპერატორის სამსახურში.

— ამ ახლო ხანში გამოჩინილია მოქალაქე როზენტალში მიიწვია პარიჟელი და უხუცო ქვეყნელი ჰადრავის მოყვარული კაცები, რომ იმთა ეყურებინათ იმისა და ოცნებები და შეიდი სხვა მოქალაქის თამაშისთვის. მათურებლები მასამადის შეკრებილან. როზენტალი ერთსა და იმავე დროს ოცნებები კაცს ეთამაშებოდა. შამში გავრძობულა საღამოს ცხრა საათიდან შუღამის ორ საათამდის. თითოეულს მოპირდაპირესთან როზენტალს ოცნა თხუთმეტი გამოსვლა ჰქონდა თურმე, ანუ ყველა მოთამაშესთან ცხრას ორმოცდა ხუთი გამოსვლა ხუთი საათის განმავლობაში, ესეგი თითო წამში სამი კაცის გამოსვლას უნახებნდა. ოცნა ექვსისათვის მოუგია როზენტალს თამაში და ერთთან, ენგრიელ რაკოვსკისთან, წაუგია.

პორტუგალიაში.
 3 რივი, 17 მარტს 1874.

სან-კლერ-დევილია სწორეთ კულიანიეთი იწინაწარმტყველან: ამას წინათ გამოაცხადა, რომ ამ თვის ცხრიდამ ვიდრე ცამეტამდე თოვლი და ცული ტაროსი იქნებოდა და შერდებოდა იმე დღეებში დაღებოდა. შირი თლაც, იმ ხუთი დღის განმავლობაში თოვლი, სიცივე და ვეღარი არ შეწყურებულა. მისაც თბილი ტანისამოსი და შეშისთვის ფული არ მოეძებოდა, ეს მარტში ზამთრის დაწყება არაფრად ეტყობათ, მაგრამ რას იტყვიან კანონს სად წაუხვებლ!

მის მაგივრად ცხლა მშენებერი, მოწვეული, უღრუბლო ცა აფარა პარიჟს. პერი ტბილი, თბილი, მსუბუქი. ბაღებში მცენარები კუჭურის გამოღებას იწყებენ. მერსალისაკენ მინდებები მწვანდებიან. შირი სიტყვით, გახუფულის სუნმა მოპკრა.

მაგრამ რამდენათაც ეს ბუნებითი ცა საფრანგეთისა მოწვეული და წყნარია, იმდენათ იმის „პოლიტიკურა ცა“ აღუღებელი და შეგიღრუბლებით მოფენილია.

შირი ამ ღრუბელთაგანი, რომელიც ცხლანდელ მმართველობას ტყვიასით აწეებს გულზე, ის კუჭურა, რომელიც ლეკერბა და მამეტამ ხელ უნდა შეიტანონ ნაციონალურ პრებში ბროლის ციკლოპიანის თანაზე. შექველად მმართველობის შინაგან პოლიტიკაში ჩამოვარდება ლაპარაკი. მამეტას პარტიას ჰურს ამ შემთხვევით ისარგებლოს, ცხლანდელი სამინისტრო ჩამოვარდეს და მის ნაცვლად რამდენსავე ტიფის მომხრე (მარტენა ცენტრის) წევრს შეარევიონთ თავი სამინისტროში.

იცი, რაში ღგამარებობს ცხლა მამეტას პოლიტიკური რეალი? იმში, რომ მამეტას მონის ნაცვლად რესპუბლიკის პრეზიდენტად ტიფი დასვას და სამინისტროში მარცხენა ცენტრის წევრები. ეს ჯერჯერობით, შენდებო მისი განზრახვება კი, რასაკვირებელია, ის არის, რომ მამეტა ბროლის ადვილი თითონვე ჩაიგდოს ხელში.

შეელო ამის მოქმედებას, ანუ უკეთესობათ, უმოქმედობას, ყველა იმის სიტყვას, ანუ კიდევ უკეთესობათ, სირუქეს ეს განზრახვა ატყვია.

შურადღების დარია, მართლა, ცხოველები ქრების რესპუბლიკური პარტიის მსახურში მამეტას პარტიას თითქო ემინიაო თავის ნამდვილი პრიციპებისა და სწრების მკარად გამოთქმა. თითქო ცივილიზაცია, რომ არგება არ შეინდონ ის; იგი ექვედა, თითქო ნამდვილი მგელი იყო და უნდოდეს, რომ მგლობის სახელი არ დაუგარდეს; თითქო ხალხს ემინოდეს იმისი. ნუ ეუბნებით მათ ნურც პრიციპების სიმტკიცეზე, ნურც ახრების შეუცვლელობაზე, ნურც ერთხელ გაკვლეული გზით სვლაზე! ბურგის იტელიან, დღემდე რომ მარცხნივ მიდიოდნენ, დღეს მარჯვნივ იწევენ; გუშინ რომელიმე მონარხიელის მამკედევი მტერი იყვნენ, დღეს, ხედავ, ისევე მონარხიელი ცამდე აყავთ, თავის წრეში ჩაუთელიათ; თან და თან უთმობენ მონარხიულს თავის უფუქმინდეს რწმუნებებს და მოახოვნილებებს, დღითი-დღით ურადებოან იმ ახრებს და იმ მოქმედებებს, რომელნიც რესპუბლიკას აენდებენ; თან და თან კონსერვატორების ტყუენი ძებრებიან.

— რარ იქვეთ ასეო? რომ ჰითხოთ რომელსამე მამეტის მოხმრე რესპუბლიკელს, ის განახუბთ:

— ამას პოლიტიკური ტაქტი თხოვლობს! „პოლიტიკური ტაქტი“ — ამ ორი სიტყვაზე ცხლა მამეტა გავრცელებული. ამ ორი სიტყვისაგან მოვლის ის საფრანგეთისა და რესპუბლიკის შევლას.

ამ დღეებში ერთმა ახლგაზდა რესპუბლიკელმა — იგი ბიომ — ერთი პატარა ბროშურა გამოსცა, რომელიც სწორეთ ამ თვალით უყურებს ცხლანდელი ნაციონალური პრების რესპუბლიკურ პარტიას და პირდაპირ ეუბნება იმთა, რომ ახლგაზდა საფრანგეთს „თქვენზე თითქმის სრულად დაწმენილი აქვს იმედია.“

მაგრამ, რაც უნდა იყოს, ახლო მომავალი საფრანგეთისა მიხედვით მამეტას პარტიის რესპუბლიკელს ეუთუნის...

ბონაპარტელებს გაუფენდათ ის დღე, რომელსაც ასე მოუთმენელად მოვილოდნენ და რომლისთვისაც დიდის ვი-უშეუვლებლობით ემზადებოდნენ: გუშინ 16 მარტი იყო; ნაპოლონ მესამის ვიქი სრულწლოვანი შექეა; ბონაპარტელებს ტახტის მემკვიდრე მშათა ჰყავთ: ნაპოლონ IV მშთა არას; ცხლა ერთი რამ აკლათ მხოლოდ: ტახტი.

— ზღვა სამინელად აღუცვლებული არისო, აფბობა გუშინაწინ პრინცი ნაპოლონის განხით, რომელიც საფრანგეთის ტახტი თავის პატრონისთვის უნდა.

— ამისთანა წყნარი, მშვიდობიანი ზღვა თავის დღეში კაცს არ უნახავსო, ამბობდა ნაპოლონის პირდაპირი მემკვიდრის ვაზეთი.

— ჩისლპურსტის მხოლოდ ორი ათასმა კაცმა მოიყარა თავი ჩისლპურსტის მოსალოცავათა, ამბობს ერთი.

— ჩისლპურსტის და ლონდონის სასტუმროებში თავისუფალი ოთახი დარა არის; ყველა საფრანგეთის ყველა კუხიბდამ მოსულენით არის დატვირთილი, ამბობს მეორე. როგორც მოსალოდნელი იყო, ახლად გამოჩეკილა 19 წლის სრულწლოვანი ნაპოლონა, რასაკვირებელია, სიტყვა უთხრა იმთა, ვინც იმის მოსალოცავად მივიდნენ.

